

benheiten des lexikalisch-semantischen Subsystems der Sprache beeinflusst werden konnte. Gerade diese Fragen wurden in unserem Beitrag aufgeworfen. Es muß jedoch diesen Problemen eine detaillierte Untersuchung gewidmet werden, was hier aus Raumgründen nicht möglich war. Diese Untersuchungen sind von besonderem Interesse auch deshalb, weil sie zum einen den großen Zusammenhang der verschiedenen Ebenen oder Subsysteme der Sprache verdeutlichen und zum anderen das Zusammenwirken formaler und bedeutungsmäßiger Momente in der Sprache anhand eines Teilproblems klar veranschaulichen.

SMULKMENOS

XXVII

Smulkmenų XII skyrelyje (Baltistica XI(1) 85–86) kėliau reikalą dialektologiniuose darbuose žymėti šiaurės panevėžiškių galūninius murmamuosius balsius, nors jie dabar čia labai neryškūs, o jaunimas jų dažnai visai netaria (Lietuvių dialektologija, Vilnius, 1966, 119). Į tai atsiliepė šios tarmės tyrinėtojas Juozas Šliavas, atsiųsdamas papildomų duomenų. Jo ilgamečiai stebėjimai rodo, jog dabar jaunosios ir vidurinėsios kartos tarmės atstovai žodžių poras *klaūs'* < *klausà* (plg. pavardę *Klausà* Linkuvos apyl.) || 3. fut. *klaūs* 'klaūs', *kàs'* < *kasà* || *kàs* (3. fut. nuo *kàsti* ir įvardis), *ràs* < *rasà* || 3. fut. *ràs* tarią jau beveik visai vienodai, o poros *laūk's* < *laūkas* || 3. fut. *laūks* 'laūks', *jaūk's* < *jaūkas* || 3. fut. *jaūks* 'jaūks' besiskiriančios tik šaknies dvibalsio priegaide, bet ne galūne. Tačiau ir jaunimo kalboje esą tebeskiriamas žodžio galas *-s's* nuo *-s*, pvz., *vīs's* < *vīsas* || *vīs* 'vīs'. Tariant *-s's*, girdimas tam tikras oro švokštimo subangavimas. Taip pat į vieną nesą suliejamas žodžio galas *-š's* (pvz., *káuš's* < *káušas*), skardieji prieš *s* nesudslėją (*Gervāz's* < *Gervāzas*), priebalsiai *t*, *d*, susidūrę su *s*, nesudarą afrikatų, pvz., *plāt's* < *platūs*, *žied's* < *žiedas* (ne **plàc*, **žiecl*). Vadinasi, ir jaunosios bei vidurinėsios kartos žmonių tartyje dar tebėra tam tikrais atvejais išlikę kokybės požymių netekę murmamieji garsai, kitais atvejais turimi tik senių kalboje. Dar palyginti neseniai tarmėje turėję būti kokybę skiriančių murmamųjų garsų. J. Šliavas pritaria nuomonei, kad viso to dialektologams nereikėtų ignoruoti ir murmamuosius garsus bei jų pėdsakus reikėtų tarmės pavyzdžiuose žymėti. Juk jie ir dabar tarmės sistemoje tebevaidiną nemažą vaidmenį. Be kita ko, nuo buvusio balsio kokybės dabar priklausąs žodžio galo priebalsių kietumas ar minkštumas, plg. poras *ain'* < *ainù* 'einu' || *aiń'* < *aini* 'eini', *láuž's* < *láužas* || *lū·ž's* < *lūžis*.

Pageidautina, kad šiaurės panevėžiškių murmamuosius garsus iširtų instrumentinės fonetikos specialistai.

Z. Zinkevičius